

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, <https://www.finarbitr.cz>

Navrhovatel

Zástupce

JUDr. František Grznár
advokát
IČO 138 85 146

Instituce

Real estate financial hospital s.r.o.
IČO 286 26 389
Českobratrská 1403/2
70200 Ostrava

Zástupce

JUDr. Alfréd Šrámek
advokát
IČO 641 27 389

Č. j. FA/SR/SU/525/2017 - 1

Praha 12. 2. 2018

N á l e z

Finanční arbitř příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 16. 5. 2017 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, ve věci určení neplatnosti smlouvy o spotřebitelském úvěru č. ■ ze dne 10. 9. 2015, případně úročení úvěru z této smlouvy ve výši diskontní sazby platné v den uzavření smlouvy o úvěru a určení neplatnosti ujednání o výši roční procentní sazby nákladů, o poplatcích a smluvních pokutách, takto:

- I. **Instituce, Real estate financial hospital s.r.o., IČO 28626389, se sídlem Českobratrská 1403/2, 702 00 Ostrava - Moravská Ostrava, je povinna navrhovateli, ■, zaplatit částku ve výši 128.730,- Kč (slovy: sto dvacet osm tisíc sedm set třicet korun českých), a to do tří dnů od právní moci tohoto nálezu.**
- II. **Instituce, Real estate financial hospital s.r.o., je povinna podle § 17a zákona o finančním arbitrovi zaplatit sankci ve výši 15.000,- Kč (slovy: patnáct tisíc korun českých) na účet Kanceláře finančního arbitra vedený u České národní banky, č. ú. 19-3520001/0710, variabilní symbol platby 5252017, konstantní symbol platby 558, a to do 15 dnů ode dne nabytí právní moci tohoto nálezu.**

Odůvodnění:

1 Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti smlouvy o úvěru, kterou s Institucí uzavřel, protože Instituce s odbornou péčí neposoudila schopnost Navrhovatele splácet spotřebitelský úvěr, dále se domáhá úročení úvěru ze smlouvy o úvěru ve výši diskontní sazby platné v den uzavření smlouvy o úvěru, neboť roční procentní sazba nákladů (dále jen „RPSN“) je ve smlouvě o úvěru uvedena v nesprávné výši a smlouva neobsahuje veškeré předpoklady pro výpočet RPSN, a dále neplatnosti ujednání o poplatcích, smluvních pokutách, jelikož jsou nepřehledná a nepřipustná a neplatnosti ujednání o výši RPSN, protože je v rozporu s dobrými mravy.

Finanční arbitř při posuzování podmínek řízení ze shromážděných podkladů zjistil, že Navrhovatel a Instituce uzavřeli dne 10. 9. 2015 smlouvu o spotřebitelském úvěru č. ■, na základě které se Instituce zavázala poskytnout Navrhovateli částku ve výši 131.000,- Kč a

KΦA000058054

Navrhovatel se zavázal tyto finanční prostředky 108 splátkami vrátit a zaplatit za ně úroky (dále jen „Smlouva o úvěru“).

Finanční arbitr považuje Navrhovatele za spotřebitele podle § 1 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, protože nezjistil, že by Navrhovatel ve smluvním vztahu s Institucí nevystupoval jako fyzická osoba, která nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, jak definují spotřebitele hmotněprávní předpisy.

Z veřejného seznamu živnostenského rejstříku finanční arbitr zjistil, že Instituce byla od 23. 8. 2011 do 1. 3. 2017 držitelem živnostenského oprávnění k provozování vázané živnosti „*poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru*“, na jehož základě byla při splnění dalších podmínek v souladu se zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů, oprávněna v době uzavření Smlouvy o úvěru poskytovat a zprostředkovávat spotřebitelské úvěry, jiné úvěry, zápůjčky, či obdobné finanční služby. Instituce je tedy institucí ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 písm. c) zákona o finančním arbitrovi.

Smlouva o úvěru je smlouvou o úvěru podle § 2395 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“), resp. ve znění účinném ke dni jejího uzavření; Navrhovatel i Instituce výslovně na § 2395 a násl. občanského zákoníku odkázali v názvu Smlouvy o úvěru. Smlouva o úvěru je současně smlouvou o spotřebitelském úvěru ve smyslu zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru“), protože ji uzavřel spotřebitel a podnikatel a jejím předmětem je úvěr, který není vyloučen z režimu zákona o spotřebitelském úvěru ve smyslu § 2 tohoto zákona.

Finanční arbitr je příslušný k rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí, neboť se jedná o spor mezi věřitelem a spotřebitelem při poskytování spotřebitelského úvěru podle § 1 odst. 1 písm. c) ve spojení s ustanovením § 3 odst. 1 písm. c) a odst. 2 zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle ustanovení § 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), dána pravomoc českého soudu.

4 Tvrzení Navrhovatele

Navrhovatel potvrzuje, že s Institucí uzavřel Smlouvu o úvěru. Navrhovatel tvrdí, že z důvodu prodlení se zaplacením splátky úvěru Instituce úvěr ze Smlouvy o úvěru zesplatnila a požadovala po Navrhovateli zaplacení částky 241.390 Kč, kterou Navrhovatel uhradil Instituci dne 21. 11. 2015 a kterou Navrhovatel považuje za „*nepřiměřenou a v rozporu s dobrými mravy*“, protože tato částka „*přesahuje jistinu o více než 100.000 Kč*“ a Instituce nevysvětlila, proč požaduje tak vysokou částku při „*téměř okamžitém vrácení úvěru*“.

Navrhovatel tvrdí, že Smlouva o úvěru je neplatná, protože Instituce před jejím uzavřením nesplnila svou zákonnou povinnost posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr s odbornou péčí, když Navrhovatel nemusel „*dokládat žádné doklady o měsíčním příjmu, což je jedním ze základních prvků pro posouzení úvěruschopnosti spotřebitele.*“

Navrhovatel namítá, že v době uzavření Smlouvy o úvěru byl již několik let ve starobním důchodu a že byl pod tlakem dalších věřitelů, a proto „*vzniklou situaci řešila tím způsobem, že sjednávala další úvěry na zaplacení předešlých úvěrů, čímž se dostala do výrazných existenčních problémů.*“

Navrhovatel tvrdí, že z důvodu jeho špatného psychického stavu „*plynouceho z nátlaku jiných věřitelů a neúměrného narůstání dluhů*“ nebyl schopen posoudit důsledky plynoucí z uzavření Smlouvy o úvěru.

Navrhovatel považuje kumulaci poplatků, smluvních pokut a sankcí ve Smlouvě o úvěru za značně „nepřehlednou a nepřijatelnou“ a dále tvrdí, že výše poslední splátky úvěru 133.620 Kč je rovněž nepřijatelná a v rozporu s dobrými mravy. Poplatek za poskytnutí úvěru považuje Navrhovatel za nezákonný, protože podle jeho názoru Instituce měla „veškeré poplatky“ zahrnout do úroku z úvěru. Navrhovatel dále tvrdí, že i výše RPSN Smlouvy o úvěru je v rozporu s dobrými mravy.

Navrhovatel dále argumentuje, že je sazba RPSN ve Smlouvě o úvěru uvedena v nesprávné výši a dále, že ve smlouvě nejsou uvedeny veškeré předpoklady pro výpočet výše RPSN.

Navrhovatel tvrdí, že v době uzavření Smlouvy o úvěru „splácela následující splátky úvěru: Help Financial s.r.o. - (řízení FA/SU/522/2017) úvěrová smlouva ze dne 25. 3. 2015- týdenní splátka 372 Kč. Jet Money s.r.o. - (řízení FA/SU/523/2017) úvěrová smlouva- ze dne 5. 3. 2015- měsíční splátka 1.300 Kč Portfolio Servis s.r.o. - (řízení FA/SU/518/2017) úvěrová smlouva ze dne 18. 3. 2015- měsíční splátka 870 Kč- bylo zesplatněno, zřízeno soudcovské zástavní právo. GTS Enerxus lmtd. – (řízení FA/SU/521/2017) úvěrová smlouva ze dne 29. 6. 2015 – měsíční splátka 800 Kč. Fair Credit International – (řízení FA/SU/520/2017)ze dne 15. 12. 2014- týdenní splátka 450 Kč dále ze dne 26. 6. 2015- týdenní splátka 420 Kč Tommy Stachi – (řízení FA/SU/527/2017) úvěrová smlouva ze dne 25. 6. 2014- měsíční splátka 1.490 Kč a dále ze dne 16. 3. 2015- měsíční splátka 1.671 Kč Profi Credit Czech a.s. – (řízení FA/SU/524/2017) úvěrová smlouva ze dne 19. 8. 2014- měsíční splátka 1.011 Kč a dále ze dne 14. 4. 2015- měsíční splátka 1.250 Kč HK Investment s.r.o. – úvěrová smlouva ze dne 5. 3. 2015- měsíční splátka 1.544 Kč, dále ze dne 5. 12. 2014- měsíční splátka 1.544 Kč, dále ze dne 17. 7. 2015- měsíční splátka 3.300 Kč“.

Navrhovatel tvrdí, že „si není vědoma podpisu“ Žádosti a že „rozhodně žádné údaje do těchto dokumentů nevyplňovala“, žádná pole „neproškrtovala ani nevypisovala“ údaje o svých výdajích či závazcích vůči jiným věřitelům, když „po ní nikdo informace o závazcích nepožadoval“. Pokud jde o údaje v Žádosti, Navrhovatel tvrdí, že „mohlo jít o účelové jednání zástupce Instituce z různých motivů“. Navrhovatel argumentuje, že mu Instituce při jednání o uzavření Smlouvy o úvěru tvrdila, že „vše proběhne hladce, bez zkoumání registrů“, když „má navrhovatelka možnost zastavit dům s tím, že je jedno, že má navrhovatelka jiné dluhy“, a dodává, že mu „nebylo ze strany zástupců Instituce ničeho vysvětleno, vše proběhlo ve spěchu a osoba zastupující Instituci tvrdila, že vše je jen formalita“.

Navrhovatel tvrdí, že na dluh ze Smlouvy o úvěru uhradil Instituci pouze 1 splátku ve výši 2.620 Kč a dále částku 241.390 Kč dne 21. 11. 2015 prostřednictvím jiného úvěru poskytnutého společností HK Investment s.r.o.

6 Tvrzení Instituce

Instituce potvrzuje, že s Navrhovatelem uzavřela Smlouvu o úvěru, na základě které Navrhovateli vyplatila úvěr ve výši 131.000 Kč v hotovosti, a dodává, že Navrhovateli „předem v dostatečném předstihu“ poskytla Standardní informace o spotřebitelském úvěru a Vysvětlení.

Instituce tvrdí, že posoudila schopnost Navrhovatele jako spotřebitele plnit závazky ze Smlouvy o úvěru, a to na základě údajů, které Navrhovatel uvedl v Žádosti, a dále odkazuje na Prohlášení, kde Navrhovatel „potvrdil svou schopnost splnit převzaté závazky“.

Instituce tvrdí, že z obsahu Žádosti zjistila, že součet veškerých pravidelných měsíčních výdajů Navrhovatele a měsíčních splátek úvěru ze Smlouvy o úvěru „včetně rozpočtené jistiny úvěru“ činil celkem 11.833 Kč měsíčně, a tím pádem „nepřesáhl s dostatečnou rezervou navrhovatelem uvedené příjmy“ ve výši 15.000 Kč měsíčně.

Instituce odmítá tvrzení Navrhovatele, že před uzavřením Smlouvy o úvěru od něj nevyžadovala žádné doklady o jeho měsíčním příjmu a naopak tvrdí, že si od Navrhovatele vyžádala Výměr důchodu a Výplatní pásky, podle kterých čisté příjmy Navrhovatele činily v červenci 2015 částku 16.295 Kč a v srpnu 2015 částku 15.164 Kč.

Instituce tvrdí, že (ne)existenci závazků Navrhovatele prověřila „*nahlédnutím do Centrální evidence exekucí a do insolvenčního rejstříku*“, kdy výstupy z obou těchto databází byly zcela bez negativního záznamu.

Instituce namítá, že do databáze Nebankovního registru klientských informací (dále jen „NRKI“) ani do registru zájmového sdružení právnických osob SOLUS (dále jen „SOLUS“) nenahlížela, protože Navrhovatel v Žádosti „*vyloučil souhlas s takovým postupem*“ a Instituce jako nebankovní poskytovatel úvěrů je oprávněna do těchto registrů nahlédnout pouze se souhlasem osoby, které se lustrované záznamy týkají, tedy Navrhovatele.

Instituce argumentuje, že uvedené registry fungují „*na základě dobrovolnosti samotné účasti věřitelů*“, a že pouze menšina poskytovatelů úvěrů působících na trhu je členy těchto registrů a zanáší tedy do nich informace o svých dlužnících, přičemž odkazuje na statistiky České národní banky, podle kterých ke dni 5. 4. 2013 bylo členy NRKI „*pouze 28 subjektů*“, zatímco „*k 16. 5. 2016 trvalo přibližně 60.000 živností*“ opravňujících poskytovat spotřebitelský úvěr. Instituce dovozuje, že „*relevance nahlížení do takového registru dlužníků se limitně blíží nule, kdy je patrné, že více, než 99 % věřitelů do tohoto registru vůbec nepřispívá, neboť nejsou jeho členy*“, a je proto přesvědčena, že nahlédnutím do tohoto registru „*nelze zjistit relevantní informace*“ týkající se úvěruschopnosti zkoumané osoby, a nenahlédnutí do NRKI jí tím pádem nemůže být k tíži. Instituce dále poukazuje na to, že samotné uvedení negativního záznamu o platební morálce dlužníka do NRKI „*je podmíněno jeho souhlasem*“, a pokud by tedy Navrhovatel neudělil svým věřitelům souhlas se zpracováním jeho osobních údajů v NRKI, dluhy Navrhovatele by v NRKI z i tohoto důvodu nebyly zaznamenány.

Instituce dodává, že obdobné se týká i registru SOLUS, jehož členy bylo „*ke dni 24.3.2015 celkem 46 společností*“, a odkazuje na internetové stránky sdružení SOLUS.

Instituce argumentuje, že jí Navrhovatel nesdělil, že by mu „*trvaly dlužné splatné závazky vůči jakékoliv osobě*“, a v Žádosti „*potvrdila neexistenci takových závazků, z čehož bylo možné dovodit, že bude schopna sjednaný úvěr splácet*“. Instituce dodává, že jestliže Navrhovatel uvedl nepravdivé údaje z důvodu, že byl „*pod tlakem dalších věřitelů*“, pak „*namísto opětovného zadlužování k uhrazení předešlých závazků*“ měl „*využít například institutů oddlužení*“.

Instituce uzavírá, že jí v době sjednání úvěru nebylo „*známo, že by na straně navrhovatelky byly jakékoliv okolnosti nebo skutečnosti, které by nasvědčovaly tomu, že nebude schopna splácet úvěr*“.

Instituce tvrdí, že jí Navrhovatel v souvislosti se Smlouvou o úvěru zaplatil celkem 246.630 Kč, když řádně a včas uhradil dvě splátky po 2.620 Kč splatné v říjnu a v listopadu 2015 a v listopadu 2015 úvěr předčasně splatil úhradou částky 241.390 Kč.

Instituce tvrdí, že finanční prostředky přijaté od Navrhovatele zaúčtovala v částce 131.000 Kč na dlužnou jistinu úvěru, v částce 94.320 Kč na úrok z úvěru, v částce 20.000 Kč na „*části smluvní pokuty ve smyslu bodu 3.9. smlouvy o úvěru – nesplnění povinnosti dle bodu 3.5. smlouvy o úvěru vinkulovat pojistné plnění*“ a v částce 1.310 Kč na „*nákladech vzniklých v přímé souvislosti s předčasným splacením úvěru*“.

Instituce odmítá tvrzení Navrhovatele o nepřípustnosti kumulace poplatků, smluvních pokut a sankcí ve Smlouvě o úvěru a v této souvislosti odkazuje na článek 1.5 Smlouvy o úvěru, kde je „*jednoznačně sjednáno pořadí započtení plnění navrhovatelky*“, přičemž „*poslední*

pravidelná měsíční splátka je pak sjednána ve výši jistiny úvěru a měsíčního úroku za poslední měsíc splatnosti úvěru“.

7 Jednání o smíru

Finanční arbitr v souladu s ustanovením § 1 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi vyzval účastníky řízení ke smírnému vyřešení sporu. Instituce navrhla, že Navrhovateli vrátí částku 50.000 Kč, Navrhovatel však na tento návrh smírného řešení sporu nepřistoupil a požadoval vrácení částky 110.390 Kč. Navrhovatel tvrdí, že Instituce na jeho protinávrh nereagovala. Smírného řešení se tedy mezi stranami sporu před vydáním tohoto rozhodnutí finančnímu arbitrovi nepodařilo dosáhnout.

8 Právní posouzení

Finanční arbitr je povinen podle § 12 odst. 1 a 3 zákona o finančním arbitrovi rozhodovat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy. Finanční arbitr při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné podklady.

Finanční arbitr je orgán mimosoudního řešení spotřebitelských sporů na finančním trhu. Primárním cílem finančního arbitra je tam, kde je spotřebitel v právu, přivést strany sporu ke smírnému řešení sporu tak, aby se spotřebitel nemusel obracet na soud a nemusel hradit náklady soudního řízení, protože řízení před finančním arbitrem je bezplatné. Proto musí finanční arbitr posoudit spor zásadně podle právních předpisů a nemůže působit ve prospěch ani jedné strany sporu. Pokud se nepodaří vyřešit spor smírně, vydá finanční arbitr rozhodnutí, které může strana sporu, která s ním nebude souhlasit, napadnout u soudu. Rozhodnutí finančního arbitra, kterým by neodůvodněně upřednostnil některou stranu sporu, by soud musel zrušit a velmi pravděpodobně neúspěšné straně sporu uložil náhradu nákladů soudního řízení. Finanční arbitr rozhoduje podle práva, posuzuje všechny shromážděné podklady samostatně i ve vzájemné souvislosti s přihlédnutím k předmětu projednávaného sporu. Finanční arbitr se tam, kde je to možné, opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů, Ústavního soudu nebo Soudního dvora Evropské unie. Finanční arbitr tak činí proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcně a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat, rozhodnutí finančního arbitra jako správné potvrdil a žalobu proti němu zamítl.

8.1 *Právní zájem Navrhovatele*

Podle § 24 zákona o finančním arbitrovi se v řízení před finančním arbitrem postupuje podle zákona o finančním arbitrovi a podle správního řádu, nestanoví-li zákon o finančním arbitrovi jinak. Zákon o finančním arbitrovi pravidla pro rozhodování o návrzích na určení nebo na plnění neupravuje, proto se použije úprava správního řádu, kde podle § 142 odst. 1 platí, že *„[s]právní orgán v mezích své věcné a místní příslušnosti rozhodne na žádost každého, kdo prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jeho práv, zda určitý právní vztah vznikl a kdy se tak stalo, zda trvá, nebo zda zanikl a kdy se tak stalo.“* Podle § 142 odst. 2 správního řádu finanční arbitr nepostupuje podle § 142 odst. 1 správního řádu tehdy, jestliže *„může otázku jeho vzniku, trvání nebo zániku řešit v rámci jiného správního řízení.“*

Protože je však rozhodnutí finančního arbitra přezkoumatelné soudem, nikoli v režimu přezkumu správního rozhodnutí podle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, ale v režimu zvláštního přezkumu rozhodnutí smírčího orgánu zřízeného podle zvláštního právního předpisu podle části páté občanského soudního řádu,

posuzuje finanční arbitr „nezbytnost“ určovacího návrhu analogicky „naléhavému právnímu zájmu“ k určovací žalobě ve smyslu § 80 občanského soudního řádu, který stanoví „[u]rčení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem“.

Finanční arbitr přitom vychází ze závěrů rozhodnutí Ústavního soudu České republiky ze dne 11. 7. 2017, sp. zn. I. ÚS 1440/14, podle kterého „[m]eritorní rozhodnutí vydané v řízení o určovací žalobě tedy závazně řeší předběžnou otázku pro řízení o žalobě na plnění. I pokud by druhá strana podala žalobu na plnění, vycházel by soud při jejím řešení z rozhodnutím o (negativní) určovací žalobě prejudiciálně.“ Současně, z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2017, sp. zn. 30 Cdo 4101/2016, plyne, že „[u]rčovací žaloba podle § 80 (dříve písm. c/) o. s. ř. je preventivního charakteru a má místo tam, kde je možné její pomocí eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu, a k příslušné nápravě nelze dospět jinak, nebo když účinněji než jiné procesní prostředky, vystihuje obsah a povahu daného právního vztahu a právě jejím prostřednictvím lze dosáhnout úpravy, představující určitý právní rámec, který je zárukou odvrácení budoucích sporů. Nelze-li v konkrétním případě očekávat, že je určovací žaloba bude plnit, nebude ani splněna podmínka naléhavého právního zájmu, přičemž platí, že takový závěr je podmíněn též tím, z jakých právních poměrů žalobce vychází, jakého konkrétního určení se domáhá a vůči komu žaloba o určení směřuje (...). Ve sporu o určení neplatnosti právního úkonu nejde jen o to, zda konkrétní subjekt (žalobce) mohl mít podle hmotného práva vliv na vznik napadeného právního úkonu, resp. dotkl-li se jej právní úkon při svém vzniku, ale též o to, jak se následné určení, že úkon byl učiněn neplatně, promítne do jeho právních poměrů“.

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti Smlouvy o úvěru, protože Instituce s odbornou péčí neposoudila schopnost Navrhovatele splácet spotřebitelský úvěr, dále se domáhá úročení úvěru ze Smlouvy o úvěru ve výši diskontní sazby platné v den uzavření této smlouvy, neboť Smlouva o úvěru neobsahuje veškeré předpoklady pro výpočet RPSN, dále určení neplatnosti ujednání o poplatcích a smluvních pokutách, jelikož jsou nepřehledná a nepřijatelná a konečně určení neplatnosti ujednání o RPSN, neboť výše RPSN je v rozporu s dobrými mravy.

Navrhovatel se měl v řízení před finančním arbitrem domáhat vydání peněžních prostředků, které Instituci zaplatil na základě Smlouvy o úvěru, protože Smlouva o úvěru je neplatná. Ačkoli Navrhovatel takový nárok v řízení před finančním arbitrem nevznášel, finanční arbitr může návrh Navrhovatele takto posoudit, a to s odkazem na § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrování, podle kterého finanční arbitr není vázán návrhem spotřebitele.

Předmětem sporu je tedy posouzení nároku Navrhovatele na vrácení bezdůvodného obohacení Instituce přijatého na základě Smlouvy o úvěru, protože Instituce s odbornou péčí neposoudila schopnost Navrhovatele splácet spotřebitelský úvěr, na úročení úvěru ze Smlouvy o úvěru ve výši diskontní sazby platné v den uzavření smlouvy o úvěru, neboť Smlouva o úvěru neobsahuje veškeré předpoklady pro výpočet RPSN a výše RPSN je ve Smlouvě o úvěru uvedena v nesprávné výši, a na určení neplatnosti ujednání o poplatcích a smluvních pokutách, jelikož jsou nepřehledná a nepřijatelná a určení neplatnosti ujednání o RPSN, neboť výše RPSN je v rozporu s dobrými mravy.

8.2 Rozhodná právní úprava

Navrhovatel a Instituce uzavřeli Smlouvu o úvěru za účinnosti občanského zákoníku, který upravuje smlouvu o úvěru jako smluvní typ; Smlouva o úvěru je současně spotřebitelskou smlouvou podle § 1810 a násl. občanského zákoníku, když na jedné straně stojí Instituce jako podnikatel a na druhé straně Navrhovatel jako spotřebitel. Podle § 9 odst. 2 věty první občanského zákoníku platí, že „[s]joukromá práva a povinnosti osobní a majetkové povahy se řídí občanským zákoníkem v tom rozsahu, v jakém je neupravují jiné právní předpisy“.

Smlouva o úvěru je smlouvou spotřebitelskou uzavřenou v režimu zvláštní úpravy zákona o spotřebitelském úvěru.

Zákon o spotřebitelském úvěru nahradil od 1.12.2016 zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru (dále jen „nový zákon o spotřebitelském úvěru“). Podle § 164 nového zákona o spotřebitelském úvěru platí, že „[n]ení-li dále stanoveno jinak řídí se práva a povinnosti ze smlouvy o spotřebitelském úvěru uzavřené přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona dosavadními právními předpisy.“

Protože Smlouvu o úvěru uzavřeli Navrhovatel a Instituce před účinností nového zákona o spotřebitelském úvěru a finanční arbitr nezjistil, že by si sjednali, že se jejich práva a povinnosti ze Smlouvy o úvěru budou ode dne nabytí účinnosti nového zákona o spotřebitelském úvěru řídit tímto zákonem, řídí se práva a povinnosti z nich vyplývající zákonem o spotřebitelském úvěru, tím není dotčeno subsidiární použití občanského zákoníku v otázkách, které zákon o spotřebitelském úvěru neupravuje, protože platí, že zákon o spotřebitelském úvěru je vůči občanskému zákoníku ve vztahu speciality a použití právních norem v něm obsažených má přednost před použitím právních norem obsažených v občanském zákoníku.

8.3 Rozhodná smluvní úprava

Navrhovatel a Instituce si ve Smlouvě o úvěru sjednali

- a) v článku 1. odst. 1. písm. a) se Instituce zavázala poskytnout Navrhovateli na jeho žádost finanční prostředky „ve výši a za podmíněk, stanovených touto smlouvou v bodě 2.1. a 2.2. a 2.3. této smlouvy“, přičemž podle článku 2. odst. 1. činí výše úvěru 131.000 Kč a dále platí, že „úvěr není sjednáván jako účelový“;
- b) v článku 1. odst. 1 písm. b) se Navrhovatel zavázal poskytnuté finanční prostředky vrátit Instituci a zaplatit za ně úroky, přičemž podle článku 2. odst. 5. činí smluvní úrok „2 % měsíčně, tedy 24 % ročně“;
- c) v článku 2. odst. 3., že Navrhovatel „je povinen po poskytnutí úvěru, nejpozději však v den uzavření této smlouvy, uhradit věřiteli poplatek za poskytnutí úvěru ve výši 13 100,00 Kč“;
- d) v článku 2. odst. 5. písm. a), že Navrhovatel „je povinen uhradit část úvěru včetně smluvních úroků ve výši 282 960,00 Kč v 108 pravidelných měsíčních splátkách, kdy výše každé měsíční splátky bude činit 2 620,00 Kč“;
- e) v článku 2. odst. 5. písm. b), že Navrhovatel je současně „dne 15.9.2024 povinen uhradit věřiteli společně s 108. Pravidelnou měsíční splátkou neuhrazenou část úvěru (...) v celkové výši 131 000,00 Kč; tedy dne 15.9.2024 je dlužník povinen věřiteli uhradit celkem 133 620,00 Kč“;
- f) v článku 2. odst. 9., že první splátka úvěru je splatná ke dni 15. 10. 2015, v článku 2. odst. 10., že měsíční splátky úvěru jsou splatné „nejpozději do 15. dne měsíce, za nějž má být pravidelná měsíční splátka úvěru uhrazena“, a to „bezhotovostním převodem nebo hotovostním vkladem na bankovní účet věřitele: - č. ■, vedený u Raiffeisenbank, a.s., a to – pod variabilním symbolem ■“;
- g) v článku 2. odst. 2 Navrhovatel „potvrzuje a činí nesporným, že v okamžiku uzavření této smlouvy od věřitele převzal v hotovosti úvěr ve výši 131.000 Kč“.

8.4 Skutková zjištění

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů a z úřední činnosti zjistil, že

- a) podle Příjmového pokladního dokladu Navrhovatel zaplatil Instituci dne 10. 9. 2015 v hotovosti částku 13.100 Kč. Podle Výpisů z účtu byla na účet Instituce uvedený ve Smlouvě o úvěru dne 15. 10. 2015 připsána platba Navrhovatele ve výši 2.620 Kč, dne 11. 11. 2015 ve výši 2.620 Kč a dne 27. 11. 2015 platba společnosti HK Investment

- s.r.o. ve výši 241.390 Kč, vše pod variabilním symbolem uvedeným ve Smlouvě o úvěru. Finanční arbitr má tedy za prokázané, že Navrhovatel uhradil Instituci v souvislosti se Smlouvou o úvěru poplatek za poskytnutí úvěru v částce 13.100 Kč, dvě splátky úvěru po 2.620 Kč a prostřednictvím jiného úvěru poskytnutého HK Investment s.r.o. částku 241.390 Kč, celkem tedy 259.730 Kč;
- b) v článku 1. Nové smlouvy o úvěru si Navrhovatel a společnost HK Investment s.r.o. sjednali, že společnost HK Investment s.r.o. vyplatí ke dni uzavření předmětné smlouvy na závazky Navrhovatele u Instituce částku ve výši 241.390 Kč, a to bezhotovostním převodem na účet č. ■ pod variabilním symbolem ■, tedy na účet Instituce s variabilním symbolem uvedeným ve Smlouvě o úvěru;
- c) podle Výdajového pokladního dokladu Instituce vyplatila Navrhovateli dne 10. 9. 2015 jistinu úvěru v částce 131.000 Kč;
- d) v Žádosti, kterou Navrhovatel dne 9. 9. 2015 podepsal, Navrhovatel uvedl, že v době jejího podpisu měl činit jeho „[c]elkový čistý měsíční příjem“ 15.000 Kč a „celkové měsíční výdaje“ Navrhovatele částku 8.000 Kč, přičemž příslušná pole tabulky, nadepsaná jako „[č]erpaná výše jiné půjčky/úvěru“, „[v]ěřitel“, „[v]ýše měsíční splátky“ a „[f]aktuální výše závazku“ jsou přeškrtnuta;
- e) v článku 1. bodu 2. písm. a) Prohlášení Navrhovatel prohlásil, že „činí nesporným a výslovně potvrzuje“, že „[k]e dni podpisu tohoto prohlášení nejsou, a to ani dlužník sám ani spoludlužník sám, je-li spoludlužník účastníkem tohoto prohlášení, vůči třetí osobě nebo subjektu nebo osobám nebo subjektům zavázání k úhradě jiného finančního závazku, dále také „jiný dluh“, a v případě, že ano, tak existence takového jiného dluhu je nemotivuje ani nenutí k obstarání si finančních prostředků na základě smlouvy o úvěru podle bodu 1.1. tohoto prohlášení, z nichž by jiný dluh uhradil tak, že by již neměl další finanční prostředky na úhradu závazků pro ně plynoucích ze smlouvy o úvěru podle bodu 1.1. tohoto prohlášení a v souvislosti s ní“ a dále v bodu b) stejného ujednání Prohlášení, že „[k]e dni podpisu tohoto prohlášení nejsou, a to ani dlužník sám ani spoludlužník sám, je-li spoludlužník účastníkem tohoto prohlášení, v tísní ani tíživé finanční situaci nebo sociální situaci, jež by je vedla k obstarání si finančních prostředků, které by užili k tomu, aby tíseň nebo tíživou finanční nebo sociální situaci vyřešili“. Navrhovatel Prohlášení podepsal dne 10. 9. 2015;
- f) podle Výměru důchodu pobíral Navrhovatel v době sjednání Smlouvy o úvěru starobní důchod ve výši 8.510 Kč měsíčně;
- g) podle výplatních pásek Navrhovatele za období červenec 2015 a srpen 2015 obdržel na základě Dohody o pracovní činnosti v červenci 2015 částku 7.785,- Kč a v srpnu 6.654,- Kč, v průměru tedy 7.219,50,- Kč měsíčně;
- h) Navrhovatel měl v době uzavření Smlouvy o úvěru finanční závazky u společností
1. Profi Credit Czech a.s., IČO 61860069, se sídlem Klimentská 1216/46, 130 00 Praha (dále jen „Profi Credit Czech a.s.“), na základě smlouvy o úvěru č. ■ ze dne 12. 6. 2013 ve výši 1.250,- Kč měsíčně, na základě smlouvy o úvěru č. ■ ze dne 19. 8. 2014 ve výši 1.011,- Kč měsíčně, na základě smlouvy o úvěru č. ■ ze dne 3. 7. 2015 ve výši 2.000,- Kč měsíčně, na základě smlouvy o úvěru č. ■ ze dne 4. 8. 2015 ve výši 1.930,- Kč měsíčně;
 2. HK Investment s.r.o. na základě smlouvy o úvěru č. ■ ze dne 5. 3. 2015 ve výši 1.544,- Kč měsíčně, na základě smlouvy o úvěru č. ■ ze dne 17. 7. 2015 ve výši 3.300,- Kč měsíčně;
 3. Fair Credit International, SE, IČO 04424115, Kubánské náměstí 1391/11, 100 00 Praha 10, na základě smlouvy o úvěru č. ■ ze dne 5. 12. 2014 ve výši 450,- Kč týdně, na základě smlouvy o úvěru č. ■ ze dne 26. 6. 2015 ve výši 420,- Kč týdně;
 4. Jet Money s.r.o., IČO 25858246, se sídlem Hněvotínská 241/52, 779 00 Olomouc, na základě smlouvy o úvěru č. ■, ze dne 5. 3. 2015 ve výši 1.300,- Kč měsíčně;

5. Door Financial a.s., IČO 29016126, se sídlem Kořenského 905/4, 400 03 Ústí nad Labem, na základě smlouvy o úvěru č. ■ ze dne 14. 3. 2015, ve výši 750,- Kč týdně, na základě smlouvy o úvěru č. ■ ze dne 21. 6. 2015, ve výši 450,- Kč týdně;
 6. Tommy Stachi s.r.o., IČO 27148084, se sídlem Taboritská 1000/23, 130 00 Praha, na základě smlouvy o úvěru č. ■ ze dne 16. 3. 2015, ve výši 1.671,- Kč měsíčně;
 7. Help financial s.r.o., IČO 26440334, se sídlem Příčná 1217, 293 06 Kosmonosy, na základě smlouvy o úvěru č. ■ ze dne 25. 3. 2015, ve výši 372,- Kč týdně, na základě smlouvy o úvěru č. ■ ze dne 27. 7. 2015, ve výši 325,- Kč týdně;
 8. GTS Enerxus Limited, IČO 03288404, se sídlem Na Zámecké 1518/9, 140 00 Praha, na základě smlouvy o úvěru č. ■ ze dne 29. 6. 2015, ve výši 200,- Kč týdně;
 9. Sarmentum finance s.r.o., IČO 03798852, se sídlem Karlovo náměstí 290/16, Nové Město, 120 00 Praha 2, na základě smlouvy o úvěru č. ■ ze dne 1. 7. 2015, ve výši 583,69 Kč týdně;
- i) podle Měsíčního předpisu příspěvků činily měsíční výdaje Navrhovatele na fond oprav a záloh částku ve výši 1.348,- Kč, když tyto výdaje se podle tvrzení Navrhovatele od tohoto data nezměnily.

8.5 Posouzení úvěruschopnosti

8.5.1. Posouzení úvěruschopnosti obecně

Zákon o spotřebitelském úvěru věřiteli ukládá povinnost s odbornou péčí posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr, a to v § 9 odst. 1, když stanoví, že „*věřitel před uzavřením smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, či změnou takové smlouvy spočívající ve významném navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru, je povinen s odbornou péčí posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr, a to na základě dostatečných informací získaných i od spotřebitele, a je-li to nezbytné, nahlédnutím do databází umožňujících posouzení úvěruschopnosti spotřebitele. Věřitel poskytne spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud je po posouzení úvěruschopnosti spotřebitele s odbornou péčí zřejmé, že spotřebitel bude schopen spotřebitelský úvěr splácet, jinak je smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, neplatná*“.

Při získávání relevantních informací za účelem posouzení úvěruschopnosti spotřebitele by měl věřitel vycházet jak z informací dodaných spotřebitelem, tak z informací, které získává z jiných dostupných zdrojů při respektování principu přiměřenosti nejvýše v rozsahu nezbytně nutném pro splnění této své povinnosti při maximálním respektování spotřebitelových práv na ochranu jeho osobních údajů.

Je povinností věřitele takto získané informace shromáždit, vyhodnotit jejich dostatečnost a rozhodnout, zda a které informace je nezbytné dále ověřovat, popř. jejich znalost prohlubovat. Povinností věřitele je mj. nahlédnout i do databází shromažďujících informace o již existujících úvěrových vztazích spotřebitele, pokud lze ze shromážděných informací usuzovat, že spotřebitel již byl nebo stále je v jiném úvěrovém vztahu.

Je-li věřitelem banka, je na místě, aby při zkoumání výdajů spotřebitele věřitel hodnotil i informace z databází shromažďujících informace o nebankovních úvěrových vztazích; nebankovní věřitel pak může informace o spotřebitelových bankovních úvěrech získat např. s pomocí spotřebitele. Za dostatečné se považují pouze takové informace o příjmech a výdajích spotřebitele, ze kterých je věřitel schopný získat objektivní obraz o jeho finanční situaci.

Věřitele přitom nezavazuje povinností posoudit s odbornou péčí úvěruschopnost spotřebitele ani povinností spotřebitele v § 9 odst. 3 zákona o spotřebitelském úvěru, „*[s]potřebitel poskytne věřiteli na jeho žádost úplné, přesné a pravdivé údaje nezbytné pro posouzení*

schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr.“, když toto ustanovení doslova uvádí, že spotřebitel tyto informace poskytne věřiteli „na jeho žádost“. Shodný názor co do povinnosti ověřit tvrzení spotřebitele ostatně zastávají i obecné soudy (viz například závěry Nejvyššího soudu České republiky, v rozhodnutí ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 32 Odo 1726/2006 „[d]ovolací soud neshledal pochybení ani v závěru odvolacího soudu o tom, že žalobkyně nepostupovala s náležitou odbornou péčí, pokud se spokojila pouze s domněnkami o vlastnictví k danému automobilu založenými na faktuře vystavené žalovanou, ústních informacích žalované a na faxové fotokopii technického průkazu vozidla.“).

Schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr je třeba chápat jako situaci, kdy v závislosti na frekvenci splácení zbyde spotřebiteli v jeho osobním/domácím rozpočtu dostatek finančních prostředků na to, aby mohl za normálního běhu věcí bez problémů a omezení splácet splátku úvěru v předpokládané výši. Proto věřitel musí mimo jiné analyzovat spotřebitelův osobní/domácí rozpočet, a to jak stranu příjmů, tak stranu výdajů, a to vždy ve vztahu ke konkrétnímu žadateli o úvěr a informacím o jeho konkrétních příjmech ze zaměstnanecké či jiné činnosti, nákladech na bydlení, dopravu, domácnost nebo nezaopatřené děti, jakož i o dalších pravidelných výdajích spotřebitele (např. splátkách jiných úvěrů). Analýza pouze některé ze stran rozpočtu sama o sobě k posouzení úvěruschopnosti nepostačuje.

Obsah povinnosti jednat při posuzování úvěruschopnosti spotřebitele s odbornou péčí zákon o spotřebitelském úvěru neobsahuje. Právní pojem odborná péče je považován za tzv. neurčitý právní pojem, který se má vykládat v kontextu obecné právní úpravy i konkrétních skutkových okolností.

Odbornou péčí vymezuje (pro účely tohoto zákona) např. § 2 odst. 1 písm. p) zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, který stanoví, že „*odbornou péčí se rozumí úroveň zvláštních dovedností a péče, kterou lze od podnikatele ve vztahu ke spotřebiteli rozumně očekávat a která odpovídá poctivým obchodním praktikám nebo obecným zásadám dobré víry v oblasti jeho činnosti*“. Obdobně tento pojem definuje např. § 32 odst. 1 zák. č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, který stanoví, že „*[i]nvestiční zprostředkovatel je povinen poskytovat investiční služby s odbornou péčí. Vynaložení odborné péče především znamená, že investiční zprostředkovatel jedná kvalifikovaně, čestně a spravedlivě a v nejlepším zájmu zákazníků, zejména plní povinnosti podle této hlavy*“.

Odborná péče je tak v kontextu zákona o spotřebitelském úvěru korektiv jednání věřitele, které v tomto případě posoudí finanční arbitr, a zakládá se jak na objektivním hledisku, tj. na odborných znalostech a schopnostech, tak na hledisku subjektivním, spočívajícím v pečlivosti konkrétního věřitele.

Ke shodným závěrům co do posouzení úvěruschopnosti s odbornou péčí dospěl i Nejvyšší správní soud v rozhodnutí ze dne 1. 4. 2015, sp. zn. 1 As 30/2015, ve kterém dovedl, že § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru je třeba vykládat, že „*věřitel musí náležitě pečlivě zjišťovat schopnost spotřebitele splácet úvěr a požadovat doklady k jeho tvrzení. Je také nutno dovést, že věřitel by měl úvěruschopnost dlužníka aktivně zjišťovat a prověřovat, nikoliv se spokojit pouze s jeho ničím nedoloženými prohlášeními.... postup stěžovatelky, která posuzovala úvěruschopnost spotřebitele pouze na základě jejich ničím nedoložených prohlášení, byl v rozporu s požadavkem zjištění schopnosti spotřebitele splácet úvěr s odbornou péčí ve smyslu § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru*“. Obdobně jako finanční arbitr pak Nejvyšší správní soud dále konstatoval, že „*požadovanými doklady pro prokázání úvěruschopnosti spotřebitele mohou být např. potvrzení o zaměstnání a příjmu, výplatní pásky, výpis z bankovního účtu žadatele a podobně. Nejednalo by se tedy o opakovaná prohlášení téhož obsahu, jak uvádí stěžovatelka, neboť ta by skutečně byla*

nadbytečná. Mělo by jít o doklady vydané spotřebiteli třetí stranou, které budou objektivně a věrohodně vypovídat o spotřebitelově schopnosti dostát svým závazkům ze smlouvy o úvěru“. Nejvyšší správní soud to odůvodnil tím, že „zákon o spotřebitelském úvěru klade velký důraz na ochranu spotřebitelů před neodpovědným zadlužováním, které je v současnosti závažným společenským problémem, jehož řešení patrně nelze ponechat pouze na odpovědnosti samotných dlužníků. K řešení tohoto problému tak mají věřitelé přispět tím, že budou před uzavřením úvěrových smluv pečlivě zkoumat schopnost spotřebitele úvěr splácet a eliminovat tak možné tendence spotřebitelů zkreslovat své majetkové poměry ve snaze získat spotřebitelský úvěr, bez ohledu na předchozí uvážení o svých schopnostech jej splácet. Jedná se tedy o právní úpravu orientovanou na ochranu spotřebitele, jakožto slabší smluvní strany, která s sebou nese naopak větší zatížení povinnostmi na straně podnikatele – zde poskytovatele spotřebitelského úvěru“.

Věřitel je tedy povinen vyžádat si od spotřebitele potřebné informace, aktivně opatřovat další přiměřené a objektivně zjistitelné informace o spotřebiteli a všechny získané informace řádně ověřit a vyhodnotit. Shodný názor co do povinnosti věřitele v rámci postupu s odbornou péčí ověřit tvrzení spotřebitele ostatně zastávají i obecné soudy (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky, ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 32 Odo 1726/2006).

8.5.2. Posouzení úvěruschopnosti Navrhovatele

Navrhovatel tvrdí, že Instituci žádné doklady o měsíčním příjmu dokládat nemusel. Instituce naopak tvrdí, že si od Navrhovatele vyžádala Výměr důchodu a Výplatní pásky, podle kterých činily čisté příjmy Navrhovatele v červenci 2015 16.295 Kč a v srpnu 2015 15.164 Kč.

Podle § 22 odst. 5 zákona o spotřebitelském úvěru platí, že „[n]ení-li prokázán opak, má se za to, že věřitel povinnosti podle § 5, 7 a 9 nesplnil.“ Zákon o spotřebitelském úvěru přenáší důkazní břemeno týkajícího se prokázání splnění zákonem stanovených povinností na věřitele.

Finanční arbitr z podkladů shodně předložených účastníky řízení zjistil, že si Instituce opatřila podklady (Výměr důchodu a Výplatní pásky), podle kterých výše pravidelných měsíčních příjmů Navrhovatele před uzavřením Smlouvy o úvěru činila 15.729,50 Kč, odpovídala tedy zhruba částce uvedené Navrhovatelem v Žádosti.

Finanční arbitr má tedy za prokázané, že Instituce s odbornou péčí ověřila údaje, které jí Navrhovatel poskytl o svých příjmech.

Pokud jde o výdajovou stránku rozpočtu Navrhovatele, Instituce toliko odkazuje na údaje v Žádosti, kde Navrhovatel „*tyto skutečnosti prohlásila*“, přičemž Instituce podle svých tvrzení ověřovala pouze údaj o neexistenci jiných dluhů Navrhovatele, a to „*nahlédnutím do Centrální evidence exekucí a do insolvenčního rejstříku*“, což dokládá kopiemi výsledků vyhledávání údajů o Navrhovateli z centrální evidence exekucí ze dne 9. 9. 2015 a Výpisem z insolvenčního rejstříku.

Nahlédnutím do centrální evidence exekucí mohla Instituce ověřit pouze (ne)existenci exekučně vymáhaných závazků Navrhovatele, a z insolvenčního rejstříku pouze případný úpadek Navrhovatele. Instituce z těchto zdrojů však nemohla zjistit závazky, které Navrhovatel splácí, nebo které dosud nebyly jeho věřitelům pravomocně přiznány soudem, příp. jiným orgánem. Nahlédnutí do těchto informačních zdrojů proto nemůže finanční arbitr bez dalšího považovat za ověření neexistence jiných závazků Navrhovatele, tím méně pak za komplexní ověření výdajové stránky rozpočtu Navrhovatele.

Existenci dalších závazků Navrhovatele v době uzavření Smlouvy o úvěru přitom Instituce mohla zjistit např. z databází shromažďujících informace o nebankovních úvěrových vztazích, jako např. z databáze NRKI nebo z registru zájmového sdružení právnických osob SOLUS, apod., případně z výpisu z účtu Navrhovatele, ve kterém by mohly být splátky těchto závazků zachyceny.

Instituce se hájí tím, že do databází shromažďujících informace o nebankovních úvěrových vztazích nenahlížela, protože do nich předává informace o svých dlužnících pouze zanedbatelná menšina nebankovních poskytovatelů úvěrů působících na českém trhu, a proto „*relevance nahlížení do takového registru dlužníků se limitně blíží nule*“.

Z veřejně dostupných informací na webových stránkách společnosti CNCB – Czech Non-Banking Credit Bureau, z.s.p.o., IČO 71236384, se sídlem Na Vítězné pláni 1719/4, 140 00 Praha 4, která provozuje NRKI, finanční arbitr zjistil, že v době uzavření Smlouvy o úvěru mezi členy této databáze patřila mj. společnost Profi Credit Czech a.s., vůči které měl Navrhovatel v době uzavření Smlouvy o úvěru závazky ze čtyř úvěrových vztahů, přičemž součet výše pravidelných měsíčních splátek z těchto závazkových vztahů činil 6.191 Kč měsíčně. Společnost Profi Credit Czech a.s. je i členem sdružení SOLUS.

Z databází NRKI nebo SOLUS tak Instituce mohla zjistit existenci jiných závazků Navrhovatele s vyšší pravidelných měsíčních splátek nejméně 6.191 Kč.

K argumentu Instituce, že do databází NRKI nebo SOLUS nenahlédla z důvodu, že Navrhovatel v Žádosti „*vyloučil souhlas s takovým postupem*“, finanční arbitr uvádí, že nesouhlas spotřebitele s nahlédnutím do databází shromažďujících informace o nebankovních úvěrových vztazích zásadně nezbavuje Instituci její zákonné povinnosti posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr s odbornou péčí. Z druhé věty ustanovení § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru, která stanoví, že „*věřitel poskytne spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud je po posouzení úvěruschopnosti spotřebitele s odbornou péčí zřejmé, že spotřebitel bude schopen spotřebitelský úvěr splácet*“, vyplývá, že Instituce byla oprávněna úvěr Navrhovateli poskytnout pouze tehdy, pokud po posouzení jeho úvěruschopnosti s odbornou péčí, tj. na základě výsledků tohoto procesu, bylo zřejmé, že Navrhovatel bude schopen úvěr splácet.

Pokud Navrhovatel vyslovením nesouhlasu s nahlédnutím do databází shromažďujících informace o úvěrových vztazích Instituci fakticky znemožnil dostát její zákonné povinnosti posoudit před poskytnutím úvěru jeho úvěruschopnost s odbornou péčí, neměla Instituce v takovém případě poskytnout Navrhovateli žádný úvěr, jak vyplývá ze druhé věty ustanovení § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru. Samotné vyjádření nesouhlasu spotřebitele s ověřením jeho tvrzení je nadto způsobilé vzbudit oprávněné pochybnosti o úplnosti spotřebitelových tvrzení a pečlivé ověření jeho tvrzení z jiných zdrojů je v takovém případě s odkazem na ustanovení § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru tím důležitější.

Instituce nepředložila žádné podklady, ze kterých by bylo patrné, že si zjišťovala a ověřila údaje ohledně výdajů Navrhovatele na bydlení, dopravu, domácnost, apod., ač tak mohla učinit například opatřením výpisu z účtu Navrhovatele, dokladů o úhradě nákladů spojených s bydlením, jako např. Měsíčního předpisu příspěvků, který sám Navrhovatel v řízení před finančním arbitrem předložil, apod.

Instituce neunesla důkazní břemeno, protože nedoložila, že před uzavřením Smlouvy o úvěru ověřovala údaje o výdajích Navrhovatele do té míry, aby byla schopná získat objektivní obraz o jeho finanční situaci, který by zohlednila při rozhodování, zda a jaký úvěr Navrhovateli poskytne. Instituce nedoložila, že by řádně zjistila informace o výdajích Navrhovatele na splátky jiných úvěrů či půjček, když vycházela pouze z ničím nepodložených tvrzení Navrhovatele v Žádosti, která si ověřila pouze částečně, když

zjišťovala toliko, zda proti Navrhovateli není vedena exekuce nebo zahájeno insolvenční řízení. Tvrzení Navrhovatele o výši jeho ostatních výdajů pak Instituce neověřovala vůbec.

Instituce tedy neprokázala, že by s odbornou péčí posoudila schopnost Navrhovatele splácet spotřebitelský úvěr poskytnutý na základě Smlouvy o úvěru.

Finanční arbitr provedl vlastní posouzení úvěruschopnosti Navrhovatele, a z podkladů shromážděných v řízení a z podkladů získaných z úřední činnosti zhodnotil, zda by Navrhovatel byl na základě svých příjmů při zohlednění jeho výdajů a ostatních závazků u úvěrových společností schopen splácet úvěr ze Smlouvy o úvěru.

Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel měl v době uzavření Smlouvy o úvěru měsíčné příjmy ve výši 15.729,50 Kč (součet důchodu ve výši 8.510 Kč a příjmů z Dohody o pracovní činnosti ve výši 7.219,50 Kč měsíčně) a měsíční výdaje na splácení jiných závazků ve výši nejméně 29.458,76 Kč a na bydlení nejméně 1.348,- Kč, celkem tedy nejméně 30.806,76 Kč. Po porovnání těchto výdajů s příjmy Navrhovatele nelze dospět k jinému závěru, než že Navrhovateli v jeho domácím rozpočtu chybělo v době uzavření Smlouvy o úvěru měsíčně nejméně 15.077,26 Kč (15.729,50 Kč - 30.806,76 Kč).

Pokud se tedy Navrhovatel v článku 2. odst. 5. písm. a) Smlouvy o úvěru zavázal ke splacení úvěru ve 108 pravidelných měsíčních splátkách, z toho 107 pravidelných měsíčních splátek ve výši 2.620,- Kč a 108. splátka podle článku 2. odst. 5. písm. b) Smlouvy o úvěru ve výši 133.620,- Kč, nemůže finanční arbitr než uzavřít, že pokud by Instituce provedla posouzení úvěruschopnosti s odbornou péčí, tak jak jí ukládá zákon, dospěla by k závěru, že Navrhovatel není schopen včasného a řádného plnění závazků ze Smlouvy o úvěru, neboť jeho výdaje podstatně převyšují jeho příjmy.

Jelikož Instituce nesplnila zákonem jí uloženou povinnost posoudit úvěruschopnost Navrhovatele s odbornou péčí a poskytla úvěr bez toho, aby bylo zřejmé, že ho bude Navrhovatel schopen splatit, je Smlouva o úvěru podle § 9 odst. 1 věty druhé zákona o spotřebitelském úvěru neplatná.

8.6 *Následky neposouzení úvěruschopnosti dlužníka*

8.6.1 *Následky neposouzení úvěruschopnosti obecně*

Zákon o spotřebitelském úvěru nestanoví, zda následkem neposouzení úvěruschopnosti spotřebitele podle § 9 zákona o spotřebitelském úvěru je neplatnost relativní nebo absolutní. Občanský zákoník preferuje relativní neplatnost před neplatností absolutní. Tato zásada je obsažena v § 574 občanského zákoníku, který je základním výkladovým pravidlem a který stanoví, že „[n]a právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné.“ Ve všech případech, ve kterých občanský zákoník jako následek vady právního jednání stanoví neplatnost, se tedy proto jedná o neplatnost relativní. Pouze pokud právní jednání vykazuje znaky obsažené v ustanovení § 588 občanského zákoníku, pak se jedná o neplatnost absolutní, když „[s]oud přihlédne i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se zjevně přičí dobrým mravům, anebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek. To platí i v případě, že právní jednání zavazuje k plnění od počátku nemožnému.“

K absolutní neplatnosti právního jednání je potřeba naplnit zákonné požadavky v souladu s ustanovením § 588 občanského zákoníku, tedy krom rozporu se zákonem musí být kumulativně naplněna podmínka zjevného narušení veřejného pořádku.

Finanční arbitr je přesvědčen, že součástí veřejného pořádku je mimo jiné ochrana skupin osob, které jsou určitým způsobem zranitelné. Mezi takové skupiny osob nepochybně patří spotřebitelé, neboť jejich postavení je obecně ve styku s profesionálním podnikatelem

znevýhodněno tím, že do vztahu s podnikatelem vstupují jako neprofesionálové a jsou vůči podnikateli zpravidla hospodářsky a informačně slabší stranou, s menší dostupností právních služeb, nedostatkem profesionálních zkušeností a nemožností stanovovat si smluvní podmínky.

Pokud jde o požadavek zjevného narušení veřejného pořádku, který ustanovení § 588 občanského zákoníku předpokládá, vnímá finanční arbitr důraz na zjevnost jako pravidlo, jaký závěr učinit, jsou-li objektivní pochybnosti o tom, zda určité jednání porušuje veřejný pořádek či nikoli. V případě pochybností, že k narušení veřejného pořádku došlo, by požadavek zjevnosti nebyl naplněn a byla by presumována shoda jednání s veřejným pořádkem.

V posuzovaném případě však právním jednáním smluvních stran došlo k narušení veřejného pořádku tím, že byl porušen § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru. Porušení této normy bylo prokázáno a finanční arbitr proto nemá pochyb o tom, že k narušení veřejného pořádku došlo. Finanční arbitr tak považuje toto narušení veřejného pořádku za zjevné.

Ačkoli zákon o spotřebitelském úvěru výslovně nestanoví, že následkem porušení povinností podle § 9 odst. 1 tohoto zákona je absolutní neplatnost smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, je tento výklad z hlediska ochrany spotřebitele nutný a nasvědčuje tomu i legislativní vývoj ochrany spotřebitele a samotné právní úpravy spotřebitelských úvěrů a jejich zprostředkování.

Smlouva o úvěru je tedy neplatná absolutně podle § 588 občanského zákoníku, a to z důvodu neposouzení úvěruschopnosti Navrhovatele s odbornou péčí v rozporu s ustanovením § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru.

Absolutní neplatnost znamená neplatnost právního jednání od samého počátku a na právní jednání se hledí jako by nikdy nevzniklo a účastníkům z tohoto právního vztahu nevznikají žádná práva ani povinnosti (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2221/2013).

Podle ustanovení § 2991 odst. 2 občanského zákoníku platí, že *„[b]ezdůvodně se obohatí zvláště ten, kdo získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám.“*

Podle ustanovení § 2993 občanského zákoníku platí, že *„[p]lnila-li strana, aniž tu byl platný závazek, má právo na vrácení toho, co plnila. Plnily-li obě strany, může každá ze stran požadovat, aby jí druhá strana vydala, co získala; právo druhé strany namítnout vzájemné plnění tím není dotčeno. To platí i v případě, byl-li závazek zrušen.“*

8.6.2. Následky neposouzení úvěruschopnosti Navrhovatele

S ohledem na absolutní neplatnost Smlouvy o úvěru tak plnění, které si Navrhovatel s Institucí mezi sebou poskytli, představuje plnění z neplatného právního jednání, přičemž takové plnění je bezdůvodným obohacením ve smyslu § 2991 odst. 2 občanského zákoníku, které jsou si smluvní strany povinny podle § 2993 téhož zákona vzájemně vydat.

Co se týče zúčtování vzájemných plnění z neplatné smlouvy Nejvyšší soud České republiky v rozhodnutí ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. 23 Cdo 3008/2007, konstatoval, že *„byla-li obě plnění, která si účastníci neplatné smlouvy navzájem poskytli, peněžitá, provede soud vzájemné zúčtování obou neoprávněných majetkových prospěchů (v dnešní terminologii bezdůvodného obohacení) a k takovému postupu není třeba ani vzájemné žaloby ani projevu směřujícího k započtení. Jestliže tedy jde o vrácení vzájemných peněžitých plnění z neplatné smlouvy, je třeba po vzájemném zúčtování těchto plnění uložit plnění rozdílu jednomu*

z účastníků“. Tento závěr pak Nejvyšší soud rozvedl v rozhodnutí ze dne 27. 4. 2016, sp. zn. 33 Cdo 23/2016, tak, že toto ustanovení „zakotvuje vzájemnou vázanost práv a povinností účastníků neplatné nebo zrušené smlouvy; nárok každé ze smluvních stran na vrácení plnění, které poskytla, je nárokem ze zákona podmíněným její povinností vrátit to, co podle smlouvy přijala, druhé smluvní straně. Protože práva a povinnosti každého z účastníků neplatné nebo zrušené smlouvy jsou vzájemně podmíněny, platí, že uplatnění a uspokojení práva jedné ze stran na vrácení plnění z takové smlouvy je vázáno na uspokojení obdobného práva druhé smluvní strany; jinak řečeno, povinnost jednoho subjektu plnit (vrátit přijaté plnění) je vázána na tutéž povinnost subjektu druhého. Vrácení plnění z neplatné nebo zrušené smlouvy je každá její strana oprávněna požadovat po druhé smluvní straně jen tehdy, jestliže již sama vrátila nebo současně s uplatněním svého práva vrací či nabídne vrácení všeho, co sama podle této smlouvy přijala“.

Finanční arbitr zjistil z předloženého Příjmového pokladního dokladu, že Navrhovatel zaplatil Instituci v den uzavření Smlouvy o úvěru na základě článku 2. odst. 3. poplatek za poskytnutí úvěru ve výši 13.100 Kč, a z Výpisů z účtu, že Navrhovatel uhradil Instituci 2 splátky úvěru v celkové výši 5.240,- Kč. Navrhovatel pak dále uhradil Instituci prostřednictvím úvěru u společnosti HK Investment s.r.o. částku ve výši 241.390,- Kč. Navrhovatel tedy uhradil na Smlouvu o úvěru celkem částku ve výši 259.730,- Kč. Tato částka představuje bezdůvodné obohacení na straně Instituce a Navrhovatel má podle § 2993 občanského zákoníku právo žádat po Instituci její vydání.

Finanční arbitr z předložených podkladů zjistil, že na základě neplatné Smlouvy o úvěru přijal Navrhovatel od Instituce 131.000,- Kč a Instituce přijala od Navrhovatele celkem 259.730,- Kč. Finanční arbitr tedy provedl zúčtování vzájemných nároků smluvních stran z neplatné Smlouvy o úvěru a zjistil, že nárok Navrhovatele přesahuje nárok Instituce o 128.730,- Kč (259.730,- Kč - 131.000,- Kč). Tato částka představuje ve smyslu §2991 odst. 2 občanského zákoníku bezdůvodné obohacení, které je Instituce podle § 2993 občanského zákoníku povinna Navrhovateli vrátit.

9 K výroku nálezů

Jelikož je Smlouva o úvěru od počátku absolutně neplatná, nelze vydat rozhodnutí, že se Smlouva o úvěru úročí diskontní sazbou, a tedy Navrhovatel na takovém určení právní zájem nemá, navíc by takové určení v případě neplatnosti Smlouvy o úvěru neovlivnilo jeho právní postavení. Současně nemá Navrhovatel právní zájem ani na určení, že ujednání o RPSN a ujednání o poplatcích a smluvních pokutách ve Smlouvě o úvěru jsou neplatná, jelikož je Smlouva o úvěru neplatná ve všech svých částech a finanční arbitr navíc nezjistil, že by Instituce smluvní pokuty Navrhovateli účtovala.

Finanční arbitr na základě shromážděných podkladů a po jejich pečlivém právním posouzení zjistil, že Instituce nesplnila svou povinnost vyplývající z § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru, když schopnost Navrhovatele splácet úvěr neposoudila s odbornou péčí, resp. v rozporu se zákonem uzavřela s Navrhovatelem Smlouvu o úvěru, a následně Navrhovateli poskytla na základě této smlouvy spotřebitelský úvěr, aniž by bylo zřejmé, zda Navrhovatel bude schopen úvěr splatit. V důsledku neposouzení schopnosti Navrhovatele splácet úvěr s odbornou péčí je Smlouva o úvěru od samého počátku neplatná a strany jsou povinny si vydat bezdůvodné obohacení, které na základě neplatné Smlouvy o úvěru získaly. Finanční arbitr proto rozhodl tak, jak je uvedeno ve výroku I. tohoto rozhodnutí.

Podle § 17a zákona o finančním arbitrovi, v případě že finanční arbitr, byť i jen z části, vyhoví návrhu navrhovatele, uloží instituci sankci, která činí 10 % z částky, kterou je instituce podle nálezů povinna zaplatit navrhovateli, přičemž pokud je takto vypočtená sankce nižší než 15.000 Kč, je finanční arbitr povinen uložit sankci právě ve výši 15.000 Kč. Zaplacení částky 15.000 Kč finanční arbitr uloží i v případě, kdy předmětem sporu není peněžitá částka.

Jelikož finanční arbitr v nálezů vyhověl Navrhovateli, ukládá v souladu s ustanovením § 17a zákona o finančním arbitrovi současně Instituci ve výroku II. tohoto nálezů sankci ve výši 15.000,- Kč. Sankce je příjmem státního rozpočtu a Instituce je povinna ji zaplatit ve lhůtě a způsobem uvedeným ve výroku tohoto nálezů.

Na základě všech výše uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto nálezů.

Poučení:

Proti tomuto nálezů lze podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi do 15 dnů od jeho doručení podat písemně odůvodněné námitky k finančnímu arbitrovi. Práva podat námitky se lze vzdát. Včas podané námitky mají odkladný účinek.

Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce ■
Instituce – datová schránka zástupce ■